

Gabri van Tussenbroek

Gabri van Tussenbroek is hoogleraar stedelijke identiteit en monumenten, in het bijzonder van de stad Amsterdam. Zijn boek *De toren van de Gouden Eeuw* werd genomineerd voor de Libris Geschiedenis Prijs. *Amsterdam en de Nachtwacht*, dat onlangs verscheen, maakt kans op de Kleio Klasseprijs 2019.

Ben Vriesema is hoofdredacteur van Kleio.

Welk nut heeft geschiedenis volgens u?

Weten waar je vandaan komt, begrijpen waarom bepaalde dingen zijn zoals ze zijn, waarderen van de wereld om je heen. Daar is kennis van de geschiedenis voor nodig. Kennis van het verleden en interesse daarin zorgt dat mensen betrokken zijn. Wie geen historisch besef heeft, loopt maar al te makkelijk als een olifant door de porseleinkast.

Kunt u zich nog veel herinneren van de geschiedenislessen op de middelbare school?

Op de middelbare school had ik een geweldige geschiedenisleraar, meneer Kusters. Die gaf geen les, maar die gaf college. Beeldend, be-

trokken, dat was echt een talent. De Conferentie van Jalta, of je er zelf bij was! In een uitgewoond noodlokaal van de RSG in Zaltbommel, prachtig vond ik dat.

Wat is volgens u het belangrijkste in het geschiedenisonderwijs?

Nuance. Vertel de nieuwe generatie verhalen, maar maak duidelijk dat geschiedenis nooit eendimensionaal is. Leer kinderen kritisch te zijn, maar wees dat zelf ook. De zeventiende eeuw van vijftig jaar geleden is een andere dan die van vandaag. Wij hebben andere aandachtsgedebieden, kijken anders naar zaken als kolonialisme, de positie van de vrouw, of het verschil tussen arm en rijk.

Welke historische periode spreekt u het meest aan?

De geschiedenis begint gisteren. Toen ik in Berlijn woonde, heb ik onderzoek gedaan naar de bouw van de Berlijnse Muur. Maar ik heb me ook beziggehouden met middeleeuwse kerken en met de Gouden Eeuw. Zodra je je erin verdiept, heeft elke periode zijn charme.

Kent u een historische persoon die – op onderdelen – op u lijkt of waar u uzelf mee zou durven vergelijken?

Haha, dan moeten we op zoek naar iemand die het liefst in zijn studeerkamer met zijn neus in de boeken zat, oude gebouwen onderzocht en daarover schreef. F.N. Eyck van Zuylichem bijvoorbeeld, een van de eerste architectuurhistorici van Nederland. Maar ja, die was ook nog burgemeester van Maartensdijk...

Welke historische studie maakte de meeste indruk op u?

Een historische studie waar ik als beginnend bouwhistoricus veel aan heb gehad was Bouwers en bouwen in het verleden, van Herman Janse uit 1965. Inmiddels wat verouderd, maar voor mij indertijd een goede inleiding in de bouwhistorie.

‘Wie geen historisch besef heeft, loopt maar al te makkelijk als een olifant door de porseleinkast’

Wat is uw meest dierbare bezit dat ook historische waarde heeft?

Ik bezit een prachtige lithografie uit 1935, die mijn grootvader heeft gekregen voor het redden van twee kleine kinderen uit de Maas; een oorkonde voor menslievend hulpbetoon. Prachtig vormgegeven en met goudverf ingekleurd, maar ook een dierbaar persoonlijk bezit.

Wat is de meest recente ‘historische sensatie’ die u heeft gehad?

Ik kreeg van een oude vriend laatst een klinknagel van de oude brug van Zaltbommel. Ik heb daar jarenlang gewoond. Die brug is in 1994 vervangen door de huidige Martinus Nijhoffbrug en uiteindelijk gesloopt. Die ene klinknagel, met die typisch blauwe kleur die ik me nog zo goed kan herinneren, tovert dat hele bouwwerk in één keer tevoorschijn. Heel bijzonder vind ik dat.

Tempel van Bacchus in de oude stad Baalbek in Libanon.

Als u morgen een historische documentaire zou mogen maken, waarover zou die dan gaan?

Over de bouw van het tempelcomplex in Baalbek, in Libanon. Dat stamt grotendeels uit de eerste eeuwen van onze jaartelling. Je vindt daar door mensen bewerkte – en verplaatste! – stenen van vierhonderd ton en meer. De zwaarste wegen zelfs meer dan duizend ton, meer dan een miljoen kilo! Hoe die Romeinen dat voor elkaar hebben gekregen, daar zou ik graag een documentaire over maken.

Welke historische film heeft de meeste indruk op u gemaakt?

Net zoals met romans vind ik films als historische tijdsdocumenten fascinerender dan wanneer het om geësceneerde geschiedenis gaat. 2001: A Space Odyssey van Stanley Kubrick gaat op een geweldige manier om met het verschijnsel tijd. Het begint in de prehistorie, gaat over in een verre toekomst, maar lijkt dan weer te eindigen in de achttiende eeuw.

Welke historische persoon spreekt u het meest aan?

Bertrand Russell, de Britse filosoof. Iemand met grote intellectuele capaciteiten, en ook een morele autoriteit. Hij streed onvermoeibaar voor gelijke rechten, tegen oorlog en kernwapens, en ging daar zelfs op zeer hoge leeftijd nog voor de gevangenis in. En hij is natuurlijk de bedenker van de 'bovennatuurlijke theepot'.

Stel dat u de 'macht' zou krijgen in Amsterdam, welk gebouw zou u uit het straatbeeld willen laten verdwijnen en welk gebouw zou u – wanneer u de mogelijkheid zou hebben – weer terugplaatsen?

Geen enkel! Ik zet mij in voor het behoud van historisch waardevolle gebouwen. Alleen door goed voor die gebouwen te zorgen kan ook over honderd jaar weer worden gekeken naar het verleden. Het zogenaamd herstellen van fouten uit het verleden loopt meestal uit op een teleurstelling. Marten Toonder heeft daar in 1957 een prachtig verhaal over geschreven: Het overdoen. Conclusie: probeer in het heden zo verstandig mogelijk met de dingen om te gaan.

Denkt u dat de historische canon nut heeft voor het geschiedenisonderwijs?

Jazeker, net zoals de indeling van de bouwkunst in bouwstijlen of de indeling van de literatuur in stromingen. Historisch besef is niet vanzelfsprekend en het bewustzijn of iets honderd of vierhonderd jaar geleden is gebeurd, kun je niet van de ene op de andere dag ontwikkelen. De canon is daarbij een goede hulp, even afgezien van de tijdsgebonden discussie over welke onderdelen daar dan wel of niet in thuishoren.

Links: Poster van de film 2001: A Space Odyssey van Stanley Kubrick.

Wat is voor u een belangrijke lieu de mémoire?

Het Frederiksplein in Amsterdam. Dat is de plaats waar van 1864 tot 1929 het Paleis voor Volksvlijt heeft gestaan. Een fascinerend gebouw van ijzer en glas, bedoeld om grote industrietentoonstellingen te houden, de voorloper van de RAI. Dat gebouw was de uitdrukking van de droom van Samuel Sarphati. Hij wilde in de negentiende eeuw het ingeslapen Nederland weer op de kaart zetten en een einde maken aan de armoede en de erbarmelijke hygiënische toestanden in Amsterdam. Na een brand heeft het bijna veertig jaar geduurd voordat het gebouw van De Nederlandsche Bank er stond. Veel mensen mijmeren nog altijd over dat verdwenen glaspaleis. Ook nu zijn vervuiling en armoede weer een thema. De geest van Sarphati waart nog steeds over het Frederiksplein. ■

Het Paleis voor Volksvlijt in 1892. Foto gemaakt door Jacob Olie. Bron: Stadsarchief Amsterdam.

